

## Útmutató a hivatkozások és rövidítések egységes elkészítéséhez a Magyar Nemzeti Levéltár tudományos kiadványaihoz

### I. Az Útmutató alkalmazása

I. a) Az Útmutató valamennyi MNL által létrehozott össz- és tagintézményi tudományos kiadvány készítésénél alkalmazandó, tekintet nélkül arra, hogy elektronikusan vagy hagyományos, nyomtatott kiadványként jelenik meg az adott mű. Konferenciakötetek, monográfiák, levéltári füzetek, évkönyvek, valamint a forráskiadványok bevezető tanulmányainak készítésénél, illetve a forrásszövegekben alkalmazott jegyzetek tartalmi elemeinél is alkalmazandó. A tagintézmények honlapján megjelenő tudományos igényű közlemények esetében is ezt a szabványt kell alapul venni.

Az Útmutató nem terjed ki a forrásközlésekre, amelyek alapelveit minden esetben a közreadó határozza meg. A forrásközlés szabályait az ilyen típusú kiadványokban az előszóban rögzíteni kell.

b) A nem tudományos kiadványok, közlemények (ismeretterjesztő, levéltár-pedagógiai munkák, képes albumok) esetében egyszerűsítve használatos, de – amennyiben alkalmaznak jegyzeteket – a művekre való hivatkozásoknak a levéltári jelzetek megadásának ez esetben is igazodniuk kell az Útmutatóban megfogalmazottakhoz. (A levéltári jelzetekre történő hivatkozást külön szabályzat – Hogyan hivatkozzunk? – foglalja össze, amely megtalálható honlapunkon.)

c) A Magyar Nemzeti Levéltár könyvsorozatai közül a „Disszertációk a Magyar Nemzeti Levéltárban” könyvsorozat alapvetően elektronikus kiadványként készül önálló ISBN számmal. Ha az elektronikus mellett nyomtatott kiadásra is sor kerül, annak önálló ISBN számot kell kérni és ügyelni kell arra, hogy a színes képek milyen elrendezésben szerepeljenek a kötetben (a főszövegben szétszórtnak vagy a kötet végén egyben).

d) A kéziratok általános helyesírására, továbbá a személy- és földrajzi nevek, törvények, jogszabályok, valamint a számadatok helyesírására vonatkozóan (az idézett szövegben történt eredeti előfordulás kivételével) az érvényben lévő akadémiai helyesírási szabályzat az irányadó: A magyar helyesírás szabályai (jelenleg) 12. kiadása, illetve kiegészítései.)

### II. A szakirodalmi és levéltári hivatkozások

1. Mind a szakirodalmi, mind a levéltári hivatkozásokat a főszöveg lábjegyzeteiben helyezzük el, rövidített formában:

Szakirodalom: Bónis 1971, 44.; Ember 1937, 85. => A név normál betű, nem verzál és nem kiskapitális.

Levéltári jelzet: HU-MNL-OL-P 325-XI.-1.; HU-MNL-OL-E 148-a.-26-19.; AT-ÖStA-HHStAUA-AA-86.-31–32. => Az intézmények neve a nemzetközi levéltári szabványnak megfelelően jelölendő, levéltári szintek szóköz nélküli kötőjellel következnek.

Lábjegyzetekben felsorolásnál az egyes tételek elválasztására a pontosvesszőt (;) használjuk. Például: 1868. évi XLI. tc. 3. §.; 1937. évi XIX. tc.

2. A rövidítésjegyzéket a könyv végén helyezzük el „**Bibliográfia**” főcím alatt az alábbi csoportosításban és sorrendben.

A Bibliográfián belül alcímként az egyes forráscsoportok megnevezésével – Levéltári források, Kiadott források, Szakirodalom (a folyóiratcikkek is ide értendők), Sajtó (hetilapok és napilapok), Törvények jogszabályok – a forráscsoportokon belül a rövidítések betűrendjében kell elhelyezni a hivatkozott források adatait. A Bibliográfiában csak a ténylegesen hivatkozott munkák szerepeljenek. A hivatkozott jogszabályokat, amennyiben több alkalommal és konkrét szöveghelyre utalóan hivatkozunk rá, rövidített formában ugyancsak megadhatjuk a Bibliográfia végén.

Akkor is így kell eljárni, ha egy forrásra vagy szakirodalomra csupán egyetlen alkalommal hivatkozik a szerző, illetve, ha a tanulmány szövege csak utal egy kapcsolódó fontos műre, de konkrét szöveghelyre nem hivatkozik.

3. Levéltári forrásokra történő hivatkozás ajánlását lásd:

[https://mnl.gov.hu/hogyan\\_hivatkozzunk](https://mnl.gov.hu/hogyan_hivatkozzunk)

#### 4. Kiadott források

A forráskiadványok esetében célszerű a legrövidebb rövidítést alkalmazni, elsősorban azt, amelyet a korszak kutatói gyakran használnak és amely bevett rövidítésnek számít.

Valamennyi hivatkozás esetében az egyszerűséget és az átláthatóságot kell szem előtt tartani. Nem ragaszkodunk tehát a forráskiadványok rövidítésénél mereven a szerző/szerkesztő és évszám rövidítésmódhoz.

Bél Mátyás levelezése = Bél Mátyás levelezése. Sajt. alá rend., bevez. írta, jegyzet.:

Szelestei N. László. Bp., 1993.

Géresi 1897 = Géresi Kálmán: A nagy-károlyi gróf Károlyi-család oklevéltára. V. Bp., 1897.

HO = Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius. Kiadják Ipolyi Arnold – Nagy Imre – Paur Iván – Ráth Károly – Véghely Dezső. I–VIII. Győr, Bp., 1865–1891.

#### 5. Szakirodalom

a) Nem teszünk különbséget a könyv, könyvrészlet, periodika stb. között, ezért nem kell külön csoportosítva megadni a felhasznált szakirodalmat, csupán betűrendbe kell rendezni. A kötet szerzőjét, címét vagy az írást közlő kötetét, folyóiratét is normál karakterekkel írjuk. A bibliográfiai adatok felsorolásánál a szerző/szerkesztő teljes nevét adjuk meg, nem csak a keresztnév kezdőbetűjét. A könyvkiadó nevét nem szükséges feltüntetni, de feltüntethető. Ez esetben azonban a bibliográfiában szereplő összes hivatkozott mű esetében meg kell adni egységesen ezt az adatot is a következő formában (Akadémiai Kiadó, Bp., 1998.). Több szerző munkáját tartalmazó tanulmánykötet esetében a szerkesztő dönti el, hogy a kötetben szereplő tanulmányokat e tekintetben hogyan egységesíti (kiegészíti vagy elhagyja a könyvkiadó nevét). A kiadás helyét Budapest esetében Bp. formában rövidítjük, egyéb városneveknél nem alkalmazunk rövidítést.

A kiadványok bibliográfiai adatainál az azonosításhoz nélkülözhetetleneket kell felvenni. A kiadás helye és éve eleve kijelöli, hogy melyik kiadást használta a szerző. (Nem kell feltüntetni pl. 2. jav. kiadás.)

b) Alapelv, hogy a szakirodalmat a szerző nevével és a mű megjelenési idejével rövidítjük, legyen szó akár kötetről, folyóiratcikkről, vagy olyan sajtóközleményről, amelynek szerzője ismert.

Bónis 1971 = Bónis György: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp., 1971.

Ember 1937 = Ember Győző: A magyar királyi helytartótanács ügyintézés I., 1724–1783. (első közlemény). Levéltári Közlemények 15. (1937) 84–161.

Oldalszámra hivatkozás: a rövidített alak után vessző következik, majd a hivatkozott oldalszám(ok).

A fenti példák alapján: Bónis 1971, 23.; Ember 1937, 67.

c) Azonos családnévű szerzők azonos évben közreadott kötetei esetében, megkülönböztetésül a hivatkozásoknál a szerzők keresztnévének betűjelét is megadjuk:

Kovács E. 2017; Kovács T. 2017.

Oldalszámra hivatkozás: Kovács E. 2017, 26.; Kovács T. 2017, 47.

Azonos családnévű és azonos kezdőbetűs keresztnévű szerzők esetében, ha publikációjuk is azonos évben keletkezett, kiírjuk a teljes nevet.

Szabó István 2016; Szabó Irén 2016.

Oldalszámra hivatkozás: Szabó István 2016, 23.; Szabó Irén 2016, 45.

d) Egy szerzőtől felhasznált több mű esetében, amennyiben a megjelenési év megegyezik, az évszám után tett (szóköz nélküli) betűjelzéssel teszünk különbséget a felhasznált kötetek között; a sorrendet ez esetben a betűrend határozza meg:

Engel 2003a; Engel 2003b

Engel 2003a = Engel Pál: Zsigmond bárói. In: Honor, vár, ispán. Válogatott tanulmányok. Szerk. Csukovits Enikő. Bp., 2003. 225–246.

Engel 2003b = Engel Pál: Prozopográfia. In: A történelem segédtudományai. Szerk. Bertényi Iván. Bp., 2003.

Oldalszámra hivatkozás: Engel 2003b, 45.

e) Könyvek esetében megadjuk a sorozatcímet is (ha van), a címet követően zárójelben; ha a sorozat egyes kötetait sorszámmal is ellátták, akkor azt is.

Wertner 1892 = Wertner Mór: Az Árpádok családi története. (Történeti nép- és földrajzi könyvtár 51.) Nagybecskerek, 1892.

Kovách 1988 = Kovách Imre: Termelők és vállalkozók. Mezőgazdasági kistermelők a magyar társadalomban. (Rétegződés-modell vizsgálat IX.) MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete, Bp., 1988.

f) Tanulmányok, könyvrészletek esetében In szócskával adjuk meg a befoglaló mű adatait, s az adatsor végén jelezzük a tanulmány, könyvrészlet kezdő és befejező oldalszámát. Folyóiratoknál nem alkalmazzuk az In-t.

Forgó 2019 = Forgó András: Korszakváltás – elitváltás? A püspöki kar a török kiűzése utáni évtizedekben. In: Katolikus egyházi társadalom Magyarországon a 18. században. Szerk. Forgó András – Gózszy Zoltán. Pécs, 2019. 73–92.

g) Szerkesztett, illetve a szerkesztővel is rendelkező művek esetében a szerkesztő neve a cím mögé kerüljön, ne elé.

Esztergomi érsekek 1001–2003. Szerk. Beke Margit. Bp., 2003.

Könyvsorozatban megjelent tanulmány esetében a konkrét kötet szerkesztő(i)nek nevét kell megadni (nem a sorozatszerkesztőt), a következőképpen:

Bánszki 2011 = Bánszki Hajnalka: Nagy Sámuel és Leffler Sámuel, Nyíregyháza történetének korai krónikásai. In: Szabolcs-szatmár-beregi Levéltári Évkönyv 19. Szerk. Galambos Sándor – Kujbuszné Mecsei Éva. Nyíregyháza, 2011. 253–265.

h) Szerkesztett művek esetében egyaránt lehet rövid(ített) címre (Esztergomi érsekek) és szerkesztőre (Beke 2003) hivatkozni rövidítéskor a célszerűség szerint, ám nem szerkesztett, hanem szerzőként jegyzett mű (könyv, könyvrészlet, tanulmány, cikk esetében) mindig a szerző neve és a kiadás éve hivatkozási módot alkalmazzuk.

i) Több szerző/szerkesztő nevének megadása: ha háromnál több szerzője/szerkesztője van egy műnek, akkor az első név feltüntetése után az „et al.” következze.

Például: Beke et al. 2003.

j) Rövidített vagy hiányosan feltüntetett bibliográfiai adatok jelzése:

Ha a hivatkozott munka címlapján rövidítve szerepel a szerző keresztnéve, [ ]-et alkalmazva egészítsük ki (amennyiben ez lehetséges).

Ha a kiadás helye, éve nem szerepel a címlapon, akkor H. n., illetve É. n., illetve H. é. n. szerepeljen, ám ha valamelyik adat kideríthető, akkor az [kapcsos zárójelben] szerepeljen.

Például: H. n. [Bp.], 1938., vagy: Bp., é. n. [1938.], vagy: H. é. n. [Bp., 1938.]

k) Sajtótermékben megjelent forrásra való hivatkozás esetében is a szerző családneve, évszám rövidítésmódot kell alkalmazni. A cikket tartalmazó sajtótermék adatainak megadásánál pedig a napilap és hetilap neve, a megjelenés éve, a nap és az oldalszám szerepeljen.

Példa:

Bulyovszky 1863 = Bulyoszy Gyula: Budai Júlia. Nefelejts 1863. február 8. 572–573.

Amennyiben a cikk szerzője monogrammal szerepel, vagy nem ismert, akkor a szerző neve helyett a monogramot, vagy a cikk rövidített címét kell szerepeltetni évszámmal. Ha az álnéven, vagy monogrammal jelölt szerző neve megismerhető, azt [ ]-ben jelölve kell megadni és a hivatkozáskor a szerző valódi nevére kell hivatkozni.

Példa:

Karacs 1846 = Tóth István [Karacs Teréz]: Visszhang a magyar főrendű nők neveltetése ügyében emelt „Szózatra”. Honderű 1846. I. 21–24.

l) Internetről letöltött, de alapvetően papíralapú anyagok esetén (pdf) kettős hivatkozásra nincs szükség, akkor sem, ha interneten és nyomtatott változatban is megtalálható a forrás. Minden esetben a nyomtatott kiadvány adataira kell hivatkozni, a pontos oldalszám megadásával, az internetes linket nem közöljük.

m) A nem papíralapú, csak interneten (ISBN és ISSN szám nélküli) megjelent cikkeket a következőképpen kell idézni: A letöltött anyag adatai: szerző és cím, majd a weboldal címe (a hozzáférés ideje).

Példa:

Oláh 2017 = Oláh Tamás: Nyárádselye református templomának segélyezése.

[http://reformacio.mnl.gov.hu/nyaradselye\\_reformatus\\_templomanak\\_segelyezese](http://reformacio.mnl.gov.hu/nyaradselye_reformatus_templomanak_segelyezese)

(Hozzáférés: 2017. június 2.)

n) Sem az ISBN számmal rendelkező elektronikus kiadványok, sem a csak interneten közzétett, de ISBN-nel nem rendelkező közlemények esetében nem kell külön internetes források csoportot alkotni a Bibliográfián belül, egyszerűen be kell sorolni a közleményt a megfelelő kategóriába (pl. szakirodalom, kiadott források).

o) Idegen nyelven megjelent forrásra történő hivatkozás:

Idegen nyelvű könyv esetében a szerző/szerkesztő nevének megadása hivatkozáskor a következők szerint történjen: a vezetéknev kerüljön előre, majd egy vessző után a keresztnév kezdőbetűje. Ugyanez a helyzet magyar szerzők idegen nyelvű publikációi esetében is.

Derolez 2004 = Derolez, Albert: The Palaeography of Gothic Manuscript Books. From the Twelfth to the Early Sixteenth Century. Cambridge 2004.

Idegen nyelven megjelent munkák esetében a Szerkesztő(k) szó megjelölését a kötet megjelenésének nyelvén, a nemzetközileg is alkalmazott rövidítési formában tüntesse fel (Ed., Hrsg., Red. stb).

Amennyiben egy kiadvány magyar nyelven is megjelent, de a szerző a korábbi, idegen nyelvű kötetet használta, ez esetben az idegen nyelvű kötet adatait kell megadni. Az idegen nyelvű kiadvány magyar nyelvű fordításának adatait csak akkor kell feltüntetni, ha a szerző azt használta fel munkájához.

Latin nyelven kiadott művek és szerzőjük/szerkesztőjük nevének latin alakban történő feltüntetése esetén a szerző/szerkesztő nevének eredeti alakjára hivatkozzunk a következőképpen:

Például:

Bél 1735–1742 = Bel, Matthias [Bél Mátyás]: Notitia Hungariae novae historico-geographica. I–IV. Viennae, 1735–1742.

Zwinger 1577 = Zvingerus, Theodorus [Zwinger, Theodor]: Methodus apodemica in eorum gratiam, qui cum fructu in quocunque tandem vitae genere peregrinari cupiunt. Basileae, 1577.

Idegen nyelvű munkák esetében a címet nem szükséges magyar fordításban megadni, az eredeti adatokat kell közölni.

p) Többkötetes munka esetén a kötetek száma a cím után közvetlenül (de kötet vagy köt. szó nélkül) szerepel.

Például: Pauler Gyula: A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt. I–II. Bp., 1899.

A hivatkozáskor ilyen esetben elegendő a valóban használt kötetre hivatkozni. (Ez esetben az évszám és a kötetsorszám közé vesszőt teszünk, utána következik az oldalszám.)

Példa: Pauler 1899, I. 67.

III. További, a szerkesztői munkát nagyban segítő kéréseink:

*Formai követelmények:* közlésre szánt anyagot MS Word formátumban (doc, docx) kell elkészíteni, Times New Roman 12-es betűvel, formázásoktól mentesen, balra rendezetten. A szövegben ne alkalmazzanak elválasztást, tabulátort, a gondolatok bevezetésére grafikai jeleket, szimbólumokat, aláhúzást, ritkítást, címsor, félkövér, vagy kurzív kiemelést. A jegyzeteket lábjegyzetként, automatikus számozással kell elkészíteni.

*A szöveg tagolása:* különösen a nagyobb terjedelmű anyagok esetén, a szöveget fejezetekre kell bontani, a tagolásnál lehetőleg maximum két címmélységet kell használni. A kézirat fejezeteit, alfejezeteit nem számozzuk. Nagyon indokolt esetben különösen strukturált (már több szintet tartalmazó) tanulmány esetében ettől a szabálytól el lehet tekinteni.

*Címadás:* mind a tanulmány címe, alcíme (ha van), mind a fejezetcímek és alcímek esetében törekedni kell a tartalmat világosan kifejező, tárgyyszerű, ugyanakkor terjedelmileg is jól kezelhető, ideális esetben három-négyszavas címek alkalmazására. A címeknél ne használjunk lábjegyzeteket, az ide tartozó megjegyzéseket a legközelebbi kapcsolódó szövegrésznél tesszük meg, vagy ha ez nem lehetséges, akkor \* jelet alkalmazzunk a lábjegyzetszám helyén.

*Lábjegyzet és főszöveg aránya:* a megfelelő nyomdai megjelenítés érdekében különösen ügyelni kell a lábjegyzetek és a főszöveg terjedelmi arányára. Lábjegyzetben csak a legfontosabb irodalmat kell feltüntetni, kerülni kell a hosszú idézeteket, a túlzottan hosszú magyarázatokat. A túlságosan terjedelmes lábjegyzetek mellőzését vagy átalakítását a szerkesztők minden esetben kéri a szerzőktől!

- A kéziratban az évszázadokat – idézetek, tanulmány- és könyvcímek eredeti előfordulásának kivételével – arab számmal tüntetjük fel.
- A számokat egy számjegy esetén, illetve, ha kiejtett alakjuk rövid (két szótag), betűvel adjuk meg (pl. négy, három), illetve ha a szám toldalékos formában, összetételben, vagy névutós kapcsolatban szerepel (pl. huszonötöt, ezernek, tízféle). A számjegyekkel írt számokat öt számjegytől pont nélkül tagoljuk, pl.: 15 234. (Kivétel a levéltári jelzetek.) Időpont, mértékegységek, pénzösszeg, statisztikai adatok esetében (egy számjegy esetén) is számjeggyel írjuk a számokat.
- A kéziratban a törvények, jogszabályok írásmódját illetően (az idézett forrásszövegben való eredeti előfordulás kivételével) a mai helyesírásnak megfelelő, szabályos formát kell alkalmazni.
- A kiemelendő szövegnél a szerző használhatja a kurziválási lehetőséget az idegen nyelvű szövegelemeknél, címeknél és idézeteknél.
- A főszövegben kerülni kell a közismert rövidítéseket (pl., ti., ill.), ezeket kiírjuk teljes alakjukban (például, illetve, tudniillik), ám a jegyzetekben szerepelhetnek (egységesen) rövidítve is. Dátumok esetén a hónapneveket a főszövegben betűvel teljes alakban (pl. július), a jegyzetekben (kivéve a napilapok dátumozását) rövidített alakban írjuk.
- A személynevek között a nagyködőjelet betűközzel, városok esetében szorosan, azaz betűköz nélkül helyezzük el.

Például: Kovács Tibor – Lengyel János, de Wien–Köln–Bonn.

Rövidített hivatkozásban azonban a szerzők közt sem szerepel betűköz: Kovács–Lengyel.

- Idézetet „és” jel közé teszünk, az idézetben belüli idézetet »ún. lúdlábak« közé tesszük. Az idézetet nem kurziváljuk.

A túlzást, iróniát, átvitt értelmű jelentést stb. jelző kifejezéseinket idézőjel közé tegyük, pl. A „fejlett” szocializmus építése során. (Az aposztróf egyedül a ’jelentésben’ értelmében használatos.)

- A számok között kötőjelet és nagykötőjelet egyaránt használunk. Nagykötőjelet (ALT 0150) akkor, ha -tól -ig viszonyt fejezünk ki (például: 1944–1945, a 10–15 évesek), kötőjelet (a billentyűzeten szereplő mínuszjel) pedig körülbelüli érték meghatározásakor (például: 5-6 jelölt, 10-12 résztvevő stb.).

- Az idézetekben a szerzői elhallgatást ... (ALT 0133) jelöli, de ha kihagyunk az idézetből, akkor a ... szögletes zárójelbe kerül: [...].

- A szerző, szerkesztő vagy a fordító megjegyzésének formátuma: (A Szerző), (A Szerk.) (A Ford.) (Kiemelés – a Szerző).

- A % jele és a szám között nincs szóköz: 50%.

- Rövidítéseket a jegyzetekben használunk, a főszövegben nem. Gyakran használt rövidítések:

- jegyzet, jegyzetek = jegyz.
- például = pl.
- recto = r.
- skk. = az adott és az azt követő oldalak
- tudniillik = ti. (csak lábjegyzetben)
- ugyanott = uo.
- úgynevezett = ún.
- verso = v.
- vesd össze = vö.
- Nem rövidítjük ld.-nek a lásd., hanem kiírjuk: Lásd a ....

#### *Illusztrációk:*

A kötet/tanulmány szövegéhez kapcsolódó táblázatokat és ábrákat, valamint az illusztrációnak szánt képeket külön kérjük küldeni, számozással, képjegyzékkel és képaláírásokkal. Az illusztrációnak szánt fényképek min. 300 dpi felbontásúak, JPEG vagy TIFF kiterjesztésűek legyenek.

A szövegben kérjük bejelölni az illusztrációk javasolt helyét, ugyanakkor a leadott kézirat szövegébe képeket ne illesszenek be!

A diagramokon szereplő jelzéseket fekete-fehérben is értelmezhetően kell elkészíteni. A táblázatok esetén kerülni kell a lábjegyzet alkalmazását. A mindenképpen szükséges magyarázatokat a táblázat alatt szerepeltethető rövid szövegben lehet megjeleníteni.

Az illusztrációk – kivéve a szöveg nélkülözhetetlen részét képezők – szerepeltetéséről és elhelyezéséről – ahol lehet törekedve a szerző javaslatának figyelembevételére – a szerkesztők döntenek.

Az illusztrációk jogtisztaságért minden esetben a szerző felel.

Képaláírások esetén a következő formát kell követni: a kép címe (a dokumentum jelzete, ha szükséges a fotó készítője).

Közgyűjteményi munkatárs által a munka során készített fotóanyag (nem egyedi digitalizálás) közlése esetén elegendő az őrző intézmény nevét megadni.

A több mondatos magyarázatokat tartalmazó képaláírásokat kerülni kell. Ez esetben a főszövegben, a képre utaláskor lehet megadni a szükséges információkat.

Az illusztráció a tördelt anyagban csak akkor kap sorszámot, amennyiben a szövegben utalás történik rá. Ellenkező esetben nem sorszámozzuk.